

MODELE EUROPENE DE PREGĂTIRE A OFIȚERILOR În contextul transformărilor impuse de Procesul Bologna (I)

Colonel Constantin ZANFIR

Starting from the fact that quality training education cannot exist without “knowledge production”, the Special Military School of Saint-Cyr, approached by the author, has developed a research field that is placed in the service of training officers. The research centre that operates within the academy is the guarantee of quality and modern education, as well as a prerequisite for training future officers.

In this respect, the author emphasises that the French school develops research in three centres of excellence, which is the same number of main research directions, namely: ethics and deontology, which aims to address the individual aspects of command; European security, organised in a network with other foreign partners, such as the Royal Military School of Belgium, and oriented to the institutional aspects of security, scientific and technical cooperation and economic security; and global action and ground forces, dedicated to political games and operational realities of collective security missions.

Keywords: *military training; European security; organisations management; international relations*

Procesul Bologna a impus reformarea învățământului universitar militar din majoritatea statelor europene care, dincolo de diferențele date de tradiția și legislația națională incidentă în materie, are *coordonate comune*. Identificarea acestora este obiectivul principal al studiului de față, pe care l-am realizat cu scopul de a găsi soluții de implementare a reformelor bologneze, cu valoare de *bune practici*, care să poată fi avute în vedere de către specialiștii noștri la fundamentarea unei *concepții de transformare a învățământului militar românesc*.

Deși am studiat modul de organizare și funcționare a învățământului militar universitar din majoritatea statelor europene, am decis să ne concentrăm atenția asupra a trei instituții: Școala Specială Militară de la Saint-Cyr din Franța, Academia Militară Regală din Bruxelles și Universitatea Bundeswehrului din München.

Decizia noastră s-a fundamentat pe faptul că acestea sunt *instituții de referință* în domenii care au finalizat implementarea reformelor Procesului Bologna și se pot constitui, astfel, în “*modele*” pentru studiul nostru.

Colonel Constantin Zanfir – Direcția pentru Relația cu Parlamentul și Asistență Juridică, Ministerul Apărării Naționale.

Școala Specială Militară Saint-Cyr – Franța

❖ Modelul care stă la baza formării ofițerilor Forțelor Terestre în Școala Specială Militară Saint-Cyr

Creată de Napoleon I în 1802, Școala Specială Militară de la Saint-Cyr (Ecole Spéciale Militaire – ESM) este o instituție de învățământ superior cu misiunea de a forma ofițeri pentru Forțele Terestre¹. ESM are ca vocație să devină “Casa mamă a ofițerilor Forțelor Terestre, cu renume național și internațional”. Toți ofițerii, în activitate sau în rezervă, de carieră lungă sau scurtă, indiferent de specialitate, trec prin acest creuzet.

Ca urmare, *Planul strategic al ESM* vizează “realizarea unei instituții militare de învățământ superior de referință internațională, deschisă și prestigioasă, dotată cu un proiect educațional atractiv, comun tuturor ofițerilor, a cărui finalitate este de a forma ofițeri profesioniști pentru trupele terestre”.

Potrivit proiectului educațional adoptat, ESM își propune să formeze conducători militari ași pentru a comanda în luptă, capabili să decidă în situații dificile. “Produsul” ESM sunt oameni de reflecție și acțiune. Pe lângă “a ști” și “a ști să facă”, instituția dezvoltă în rândul studenților și aptitudini pentru “a ști să gândească” și “a ști să fie”, astfel încât viitorii comandanți să fie capabili să găsească soluții eficiente, adaptate provocărilor de mâine.

Proiectul educațional are la bază “modelul ofițerului”, realizat în urma unui studiu de specialitate al Statului Major al Forțelor Terestre, potrivit căruia ofițerul trebuie să fie în același timp comandant, slujitor al statului, promotor al păcii, cetățean și soldat. El trebuie să fie animat de voința de a câștiga (figura 1).

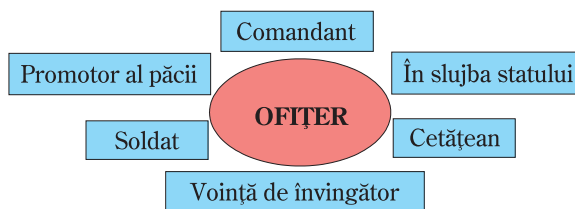

Figura 1

Ca urmare, pregătirea studentului în cadrul ESM trebuie să permită dezvoltarea capacității de comandă a acestuia, definită prin trei aptitudini fundamentale:

- a discerne în situații complexe presupune o veritabilă inteligență de situație;
- a decide în situații de incertitudine înseamnă forță de caracter pentru a accepta riscul calculat și pentru a risca, îndrăznind;
- a acționa în situații de adversitate este domeniul lui “a ști să fie” pentru coagularea energiilor, antrenarea acțiunii colective și a decide în cunoștință de cauză.

¹ Majoritatea informațiilor despre Școala Specială Militară de la Saint-Cyr au fost obținute prin consultarea site-ului oficial al Academiei: www.st-syr.terre.defense.gouv.fr.

Totodată, tinerii ofițeri trebuie pregătiți și ca oameni de cultură, deschiși față de complexitatea și evoluția lumii și a societății, precum și ca cetățeni cărora responsabilitățile de conducători militari le conferă îndatoriri specifice.

“Modelul ofițerului” a determinat adoptarea unei strategii de *pregătire integrată*, cuprinzând două domenii esențiale: *pregătirea academică/universitară* și *pregătirea militară* (de formare ca ofițer).

• *Componenta universitară a pregătirii* cuprinde trei filiere: științe inginerești; managementul organizațiilor; relații internaționale și strategie.

Domeniul de studiu ales nu condiționează traiectoria în profesia militară. Rolul generic al componentei universitare în formarea ofițerilor este de a asigura un înalt nivel de cultură și capacitate de gândire, necesare înțelegerii superioare a lumii și a societății contemporane, în vederea integrării și exercitării profesiei militare în contextul social și politic actual:

- dezvoltarea aptitudinilor intelectuale și de comunicare necesare unei reale inteligențe situaționale, dobândirii unui tip de cultură generală pluridisciplinară, înțelegerii lumii și a societății;
- dobândirea capacităților de discernământ și de raționament, necesare adoptării deciziilor în situații complexe;
- transmiterea cunoștințelor de specialitate de înalt nivel, care oferă o calificare într-un anumit domeniu de competență;
- inocularea mecanismelor de reflecție și dezvoltare a capacităților de raționament asociate, în scopul conexării cunoștințelor de specialitate la acțiunile ofițerului ca profesionist militar.

Pe lângă rolul generic, componenta academică în domeniul “*Științe inginerești*” asigură cunoștințele de bază pentru exploatarea lor ulterioară într-o specialitate militară tehnică, permite obținerea unei diplome de studii recunoscute național și internațional, cu posibilitatea inserției relativ facile pe piața muncii, precum și specializarea ulterioară în domeniul tehnico-ingineresc, dacă dezvoltările în carieră o vor impune. Obiectivele sunt cuprinse în următoarele opțiuni:

“Formează personal care, dincolo de exercitarea comenzii directe a oamenilor, ce caracterizează prima fază a carierei (tuturor) ofițerilor de arme, ar putea, eventual, ulterior, să fie chemat pentru a-și asuma responsabilități de concepție și coordonare în diverse domenii științifice și tehnice, dacă dezvoltările în carieră o vor cere.

Pregătirea și competențele oferite edifică o cultură științifică atestată pentru obținerea titlului de inginer.

Această competență de inginer generalist va putea fi ulterior aprofundată prin programe de specializare (dacă o asemenea dezvoltare în carieră va fi necesară)”.

Studentii care urmează filiera “*managementul organizațiilor*”, la încheierea studiilor, vor avea o cultură generală solidă în domeniul științelor sociale și vor cunoaște

cel puțin două limbi străine, dintre care în mod obligatoriu engleza. Opțiunile de specializare pe care le oferă această filieră de pregătire sunt: management, drept, economie, sociologie, comunicare, istorie.

Ofițerii pot ocupa funcții de comandă în Forțele Terestre corespunzătoare primei trepte din carieră sau posturi de conducere și/sau execuție în domeniul organizării și resurselor umane.

Pregătirea pe filiera "*Relații internaționale și strategie*" asigură competențele generale pentru ocuparea funcțiilor de conducere din Forțele Terestre, corespunzătoare primei trepte din carieră și/sau pentru ocuparea unor funcții în domeniul relațiilor internaționale.

La finalul studiilor pe această filieră, ofițerii vor cunoaște cel puțin două limbi străine (engleză obligatoriu). Aceștia trebuie să aibă o cultură generală solidă, orientată către istorie, drept, studii sociale și politice.

• *Componenta de formare ca ofițer* este structurată pe trei secvențe: componenta de formare a comportamentului de militar; componenta de pregătire fizică; componenta de pregătire/instruire militară.

➤ *Componenta de formare a comportamentului de militar* asigură:

- dobândirea cunoștințelor de bază privind comportamentul într-o instituție militară;
- pregătirea managerială de inițiere în utilizarea instrumentelor pedagogice și psihosociologice necesare cunoașterii și înțelegerii oamenilor, rezolvării problemelor curente de viață și îmbunătățirii potențialului colectiv;
- formarea unui stil de conducere prin combinarea autorității și a sentimentului uman, care să permită mobilizarea și obținerea adeziunii oamenilor;
- asimilarea fundamentelor intelectuale ale exercitării profesiei armelor și dezvoltarea capacității de a le transmite altora și de a exercita un rol educațional.

➤ *Componenta de pregătire fizică* urmărește formarea capacității de a rezista la eforturi intense, continue și prelungite, în condiții de stres și situații limită, cu asigurarea stabilității emoționale, a capacității de a-și afirma forța morală și de a păstra adeziunea subordonaților.

➤ *Componenta de pregătire/instruire militară* are ca obiective principale:

- asigurarea competențelor de conducător militar, de bărbați și femei în acțiune, posedând fundamentele exercitării profesiei armelor și expertiză în științe militare, animați de sentimentul responsabilității, construit pe o forță morală elevată;
- dezvoltarea capacităților: de adoptare a deciziilor; de menținere a controlului într-un mediu în permanentă schimbare; de a reacționa independent, dar înscris într-un cadru etic riguros; de a face proba hotărârii; de a face față dificultăților și adversităților de orice fel.

Învățământul are o durată de 3 ani (300 ECTS), fiind organizat pe 6 semestre, din care 4 – pregătirea academică și 2 – pregătirea militară. Fiecare promoție a ESM efectuează un stagiul internațional de 3 luni în străinătate în scop de cercetare, finalizat printr-o disertație în baza căreia se obține titlul de master. Acest stagiul se desfășoară în școli militare recunoscute pentru calitatea corpului profesional și a cunoștințelor predate. Printre acestea se numără Școala Militară Regală din Bruxelles, Universitatea Cambridge, Universitatea Complutense din Madrid, Massachusetts Institute of Technology din Boston sau John Hopkins University din Washington².

La sfârșitul studiilor, absolvenții primesc cumulativ: diploma Saint-Cyr pentru studii universitare de licență (Bac+3); o diplomă de master recunoscută la nivel european (Bac+5); brevet de ofițer; certificate de competență lingvistică (limbaj uzual și terminologie militară); certificate de calificări militare obținute în urma unor stagii în centre de instrucție și antrenamente specializate (parașutist, alpinist, comando etc.); titlul de inginer (pentru absolvenții care parcurg componenta academică în domeniul științelor ingineresti), recunoscut de comisia națională a titlurilor.

❖ **Opțiuni strategice de integrare deplină a ESM în dinamica europeană definită de Procesul Bologna**

Școala Specială Militară Saint-Cyr a fost printre primele instituții de învățământ superior din Franța care au început aplicarea reformelor impuse de *Procesul Bologna*. Ca urmare, Planul strategic al ESM definește direcțiile de dezvoltare ale instituției în deplină concordanță cu exigențele impuse de ampla reformă europeană în domeniul învățământului superior.

- *O pregătire de înalt nivel*, concentrată pe eficacitatea operațională. Excelența în formarea ofițerilor este clădită pe transversalitatea învățământului academic, militar și umanist, pe calitatea pregătirii în fiecare dintre domeniile acestuia și dinamica sistemului licență-master-doctorat. La aceasta contribuie și profesionalismul corpului didactic, constituit în mod echilibrat din profesori civili și instructori militari, experimentați.

- *Adaptarea permanentă a învățământului* – ca urmare a faptului că armata trebuie să facă față unui mediu național și internațional în evoluție, ESM adaptează în permanență și prin anticipație pregătirea la noile cerințe. Instituirea unui sistem activ de informare, pe de o parte, și căutarea constantă a perfecționării prin calitate pe de altă parte, sunt principalele mijloace ale adaptării.

- *Instituție de învățământ superior de referință și un actor internațional* – această dimensiune se materializează prin numărul mare de stagiați străini ce se pregătesc în ESM și prin relațiile multiple de parteneriat cu instituții similare din străinătate.

² www.ambafrance-re.org.

Elevii-ofițeri, la rândul lor, sunt trimiși să se pregătească în străinătate pentru mai multe luni, fapt ce conduce la dezvoltarea capacității de adaptare, de deschidere către alte culturi și de înțelegere a complexității lumii în care trăim.

În prezent, peste 30 de state își formează viitori ofițeri în ESM. În anul 2009, potrivit informațiilor postate pe site-ul oficial al Academiei:

- 100 de elevi au urmat cursul complet alături de cei francezi (vor fi 150 în 2011);
- 120 de elevi au urmat stagii de pregătire de 3 săptămâni – 5 luni în domeniul militar, etic și academic (în anul 2011 vor fi 200 de elevi);
- 5 elevi germani au urmat studii integrale de formare în Franța, la reciprocitate, un număr egal de ofițeri francezi fiind pregătiți în Germania.

ESM reprezintă, într-adevăr, o instituție de învățământ superior de referință, dacă avem în vedere următoarele aspecte:

- 40 de delegații străine la nivel înalt au vizitat instituția în scopul de a se informa despre metodele de formare și instruire;
- centrul de cercetare constituie o referință în domeniile care acoperă cei trei poli de studii: *“Etică și deontologie”*, *“Securitate europeană”* și *“Acțiune globală și forțe terestre”*;
- ESM organizează întâlniri științifice (colocvii, conferințe, seminarii etc.) pe tema formării ofițerilor și se află printre liderii internaționali prin numărul lucrărilor de specialitate în domeniu, dinamizând, astfel, cooperarea între instituțiile de profil din Europa și din lume;
- promoții străine sunt primite în vizite de studii;
- fiecare promoție de elevi francezi este trimisă în stagii de studii în străinătate, inclusiv în România³.

Programul *“Erasmus militar”*, adoptat la 10 noiembrie 2008 de către Consiliul Uniunii Europene, la propunerea Franței, va dinamiza, potrivit oficialilor academiei, începând cu 2010, internaționalizarea pregătirii în ESM⁴.

• *O politică deschisă și de parteneriat* – ESM constituie o vastă platformă de întâlnire cu cele mai mari școli din Franța pentru schimburi de experiență. Parteneriatele cu instituțiile de învățământ superior se materializează în schimburi de studenți și elevi-ofițeri, într-o rețea de profesori și cercetători ai universităților civile care lucrează în ESM.

³ De exemplu, în perioada 15 septembrie – 5 decembrie 2009, la Academia Tehnică Militară au efectuat un stagiul de pregătire 4 elevi-ofițeri de la ESM, pe site-ul www.mta.ro

⁴ Potrivit programului *“Erasmus militar”*, viitorii elevi-ofițeri din UE vor putea urma o parte din cursuri într-o academie militară în una din cele 27 de state ale comunității europene. Obiectivul este de a le forma tinerilor ofițeri o *“veritabilă conștiință europeană”*.

Totodată, pentru a dinamiza procesul de cunoaștere și înțelegere reciprocă între lumea civilă și cea militară, pentru a dezvolta schimbul de experiență și idei, a fost înființată Fundația Saint-Cyr⁵.

❖ **Cercetarea în serviciul unui învățământ în permanență actualizat și de cel mai bun nivel** – pornind de la faptul că un învățământ de formare de calitate nu poate exista fără “*producția cunoștințelor*”, ESM a dezvoltat o cercetare pusă în slujba formării ofițerilor. *Centrul de cercetare* care funcționează în cadrul academiei constituie garanția unui învățământ modern și de calitate și este o condiție indispensabilă în formarea viitorilor ofițeri. Misiunea acestei instituții este elocventă în acest sens: “*valorizarea cercetării din ESM și apărare, via un parteneriat largit cu actorii vieții civile*”.

După cum subliniam, ESM dezvoltă cercetarea pe trei poli de excelență, care se constituie în tot atâtea direcții principale de cercetare:

- *polul etică și deontologie* are scopul de a trata aspectele individuale ale conducerii;
- *polul securitate europeană*, organizat în rețea cu alți parteneri străini, cum ar fi Școala Regală Militară din Belgia, este orientat către aspectele instituționale ale securității, cooperarea științifică și tehnică, precum și către securitatea economică;
- *polul acțiune globală și forțe terestre*, consacrat jocurilor politice și realităților operaționale ale misiunilor de securitate colectivă, trebuie să răspundă nevoilor de formare a viitorilor ofițeri care vor participa la soluționarea crizelor internaționale. Acesta vizează, în special, studiul teatrelor crizelor contemporane pe care acțiunea de răspuns este globală.

Centrul de cercetare al ESM are, astfel, rolul de a concentra activitatea cercetătorilor și de a asigura o bună vizibilitate în peisajul cercetării din Franța și Europa.

Finanțarea activităților de cercetare se face de la bugetul de stat, dar au fost căutate și alte modalități în beneficiul activităților de formare a elevilor ofițeri. O soluție utilă acestui scop o constituie finanțarea prin intermediul Fundației Saint-Cyr.

• *O cultură a calității, care să garanteze excelența și performanța* – din 2006, ESM este certificată ISO 9001, iar calitatea a devenit un act reflex, permițând astfel garanția unui înalt nivel de funcționare internă, a performanțelor în pregătirea ofițerilor.

*

În partea a doua a materialului, autorul descrie obiectivele de formare a ofițerilor din cadrul Academiei Militare Regale din Bruxelles și în Universitatea Bundeswehrului din München.

⁵ Potrivit Statutului, Fundația Saint-Cyr are scopul de valorizare a cercetării în domeniul apărării printr-un parteneriat strâns cu actorii vieții civile prin: dezvoltarea excelenței și deschiderii culturale internaționale a cercetării și formării; susținerea activității cercetătorilor din ESM și din alte centre științifice prin resurse militare, civile, publice sau private; favorizarea schimbului de idei sub diferite forme, în special: conferințe, seminarii, călătorii de studii, burse, manifestări specifice între școli, centre de cercetare ale ministerului apărării și cu parteneri publici sau privați.